

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ**

**ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ**

**HIGHER EDUCATION OF UKRAINE
IN THE CONTEXT
OF INTEGRATION TO EUROPEAN
EDUCATIONAL SPACE**

УДК 37.013-053.5(082)
ББК 74.200я43
Т 43

Рекомендовано Науково-методичною радою Східно-Європейського Інституту Психології
(Україна - Франція). Протокол № 11 від 10 листопада 2018 року

Видання здійснене за сприяння Польської Академії Наук (Київське представництво),
Міжнародної Експертної Агенції "Консалтинг і Тренінг" та
Східно-Європейського Інституту Психології (Україна – Франція)

Редакційна колегія випуску:

Кремень В.Г., Савченко О.Я., Маноха І.П., Генрик Собчук (Польща), Ляшенко О.І., Коцур В.П.,
Вашуленко М.С., Бех І.Д., Виговська О.І., Петрочко Ж.В., Анджей Мірські (Польща),
Марія Гренвальд (Польща), Габрієле Сімончіні (Італія)

Відповідальний редактор випуску:

Маноха І.П., доктор психологічних наук, професор

Всеукраїнський науково-практичний журнал "Директор школи, ліцею, гімназії" – Спеціальний тематичний випуск "Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору". – № 6. – Кн. 2. – Том III (81). – К.: – Гнозис, 2018. – 548 с.

All Ukrainian Scientific-Practical Magazine "Principal of School Liceum Gymnasium" – Special Thematic Issue "Higher Education of Ukraine in the Context of Integration into the European Educational Space". – № 6. – Book 2. – Volume III (81). – К.: Gnosis, 2018. – 548 p.

Свідоцтво про державну реєстрацію КВ № 20652 – 10472 ПР від 31.03.2014.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних, психологічних та філософських наук Наказом МОН України від 06.11.2014 № 1279.

Збірник включено до міжнародних наукометричних баз: Google Scholar, Наукова періодика України (Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського).

У спеціальному випуску вміщені наукові статті фахівців з питань вищої освіти, присвячені актуальній проблемі входження України до європейського освітнього простору. Перспективи євроінтеграційних процесів у сфері вищої освіти, вимоги Болонського процесу та питання готовності України відповідати цим вимогам, моніторинг якості освіти, стандарти європейського освітнього простору та завдання, що стоять перед вищою освітою України сьогодні – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. У центрі уваги також – питання управління якістю освіти, перспективи запровадження механізмів сучасного освітнього менеджменту, а також – умови й напрями оптимізації та розвитку вищої освіти України в сучасних умовах. Для фахівців-освітян, науковців, дослідників психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

ISSN 2309-7744

© Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова, 2018 р.
© Східно-Європейський Інститут Психології, 2018 р.
© Міжнародна Експертна Агенція "Консалтинг і Тренінг", 2018 р.
© Видавництво "Гнозис", 2018 р.

СПЕЦІАЛЬНИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ВИПУСК
ВИЩА ОСВІТА УКРАЇНИ
У КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЇ
ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО
ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

№ 6, Книга 2, Том III (81), 2018 р.

Тематичні рубрики випуску:

Болонський процес і перспективи розвитку
вищої освіти в Україні, Європі та світі

Управління якістю освіти:
стандартизація та інноваційність

Філософія та психологія освіти

Психолого-педагогічні та організаційні умови
запровадження європейських стандартів
вищої освіти в Україні

Новітні засоби навчання: проблеми
впровадження та стандартизації

Психологічні аспекти освітнього процесу

Соціально-психологічні аспекти освітньої
сфери і гуманітарних наук

ISSN 2309-7744

Передплатний індекс
23974

ДИРЕКТОР
ШКОЛИ
ЛІЦЕЮ
ГІМНАЗІЇ

МОН. НАПН

Всеукраїнський
науково-практичний
журнал: рецензований

ISSN 2309-7744

Key title: Direktor skoli, liceu, gimnazii.
Abbreviated key title: Dir.sk.liceu.gimn.

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія KB № 20652 – 10472 ПР
від 31.03.2014

Передплатний індекс
23974

НАУКОВЕ ФАХОВЕ ВИДАННЯ
З ПЕДАГОГІЧНИХ,
ПСИХОЛОГІЧНИХ І
ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Головний і науковий редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

Зміст та анотації англійською
Наталія КАШУБА

Коректура

Наталія ВАСИЛЕНКО
Ольга ВИГОВСЬКА

Бібліографічний редактор
Наталія ТАРАСОВА

Верстальник

Дмитро МИРОНЕНКО

Відповідальний редактор
Ольга ВИГОВСЬКА

© О.Виговська, ідея та концепція
© О.Виговський, дизайн та оформлення
© Всеукраїнський науково-практичний журнал
«Директор школи, ліцею, гімназії», 2018
© Всеукраїнський центр ім. М. Пирогова

СПІВЗАСНОВНИКИ:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. М. П. ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ
ІМ. Г. С. КОСТЮКА НАПН УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР
ІМ. М. ПИРОГОВА

Редакційна рада

Голова - **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Анаїда **АМІРХАНЯН**
(Вірменія)
Володимир **БЕХ**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріанна **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Рольф **ГОЛЛОБ** (Швейцарія)
Микола **ГУЗИК**
Анатолій **ДЕРКАЧ** (Росія)
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Карлхайнц **ДЮР** (Німеччина)
Галина **ЕЛЬНИКОВА**
Наталія **ЗАВАЦЬКА**
Людмила **КАЛІНІНА**
Людмила **КАРАМУШКА**
Валентин **КРУДУ** (Респ. Молдова)
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗІГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАННИЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЄВ'ЮК**
Віктор **ОЛІНІК**
Наташа **ОНДРУШКОВА**
(Словацьчина)
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Анатолій **СОЛОГУБ**
Сергій **СТЕПАНОВ** (Росія)
Олег **ТОПУЗОВ**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Віса **ЧУМІЧЕВА** (Росія)
Гіліна **ШЕВЧЕНКО**

ISSN 2309-7744

Передплатний індекс
23974

д-р філософських наук, проф., академік, Президент НАПН України

д-р філософських наук, проф., академік, Ректор НПУ ім. М. Драгоманова

д-р психологічних наук, проф., Єврейський державний педагогічний інститут ім. В. Я Брюсова

д-р філософських наук, проф., директор Ін-ту управління та економіки освіти НПУ ім. М. Драгоманова

д-р психологічних наук, професор, академік, директор Ін-ту проблем виховання НАПН України

директор Спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 207 м. Києва

д-р педагогічних наук, проф., академік, головний науковий співробітник Ін-ту педагогіки НАПН України

д-р педагогічних наук, проф., декан факультету педагогіки і психології НПУ ім. М. Драгоманова

заступник директора з науково-методичної роботи, Гімназія № 136 м. Києва

директор гімназії № 48 Шевченківського району міста Києва, «Народний вчитель України»

д-р педагогічних наук, проф., директор Центру експертизи освітніх реформ

канд. педагогічних наук, доцент, Головний і науковий редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу «Директор школи, ліцею, гімназії»

д-р психологічних наук, проф., Цюрихський педагогічний університет

канд. педагогічних наук, член-кор. НАПН України, директор «Авторської школи М. П. Гузика»

д-р психологічних наук, проф., Академік-секретар РАО

директор Гімназії № 30 «Еконад» м. Києва

д-р педагогічних наук, проф., зав. каф. фіз. виховання та здоров'я НПУ ім. М. П. Драгоманова

д-р психологічних наук, проф., Life-long Learning Programmes of the European Union

д-р педагогічних наук, проф., зав. каф. Українська інженерно-педагогічна академія

д-р психологічних наук, проф., зав. каф. Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля

д-р педагогічних наук, проф., зав. відділу, Інститут педагогіки НАПН України

д-р психологічних наук, проф., заст. дир. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

д-р психологічних наук, проф., Нач. управління Міністерства освіти Молдови

д-р педагогічних наук, проф., академік, віце-президент НАПН України

д-р педагогічних наук, проф., Академік-секретар Відділ. загальної середньої освіти НАПН України

д-р педагогічних наук, проф., дійсний член НАПН України

д-р психологічних наук, проф., директор Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

канд. педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, Учений секр. Відділення

д-р психологічних наук, проф., академік НАПН України

д-р філософських наук, проф., ректор Київського університету імені Бориса Грінченка

доктор педагогічних наук, проф., ректор Університету менеджменту освіти НАПН України

д-р психологічних наук, проф., Голова деп-ту громадянської освіти Університету Я. А. Коменського

д-р педагогічних наук, проф., ректор Академії неперервної освіти

д-р педагогічних наук, головний науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України

доктор наук з державного управління, директор Київського ліцею бізнесу

кандидат філософських наук, професор, проректор Київського міжнародного університету

д-р педагогічних наук, проф., академік, головний науковий співробітник Ін-ту педагогіки НАПН України

канд. педагогічних наук, директор Українського гуманітарного ліцею

канд. педагогічних наук, член-кор., директор Інституту обдарованої дитини НАПН України

д-р психологічних наук, проф.

д-р педагогічних наук, проф., директор Інституту педагогіки НАПН України

д-р педагогічних наук, проф., дійсний член НАПН України

канд., педагогічних наук, директор Українського колежу ім. В. О. Сухомлинського

д-р психологічних наук, проф., заст. дир. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України

кандидат філологічних наук, директор київської приватної Гуманітарної гімназії «Гармонія»

д-р психологічних наук, проф.

д-р педагогічних наук, проф., директор НДІ духовного розвитку людини, Східноукраїнський національний університет ім. Володимира Даля (Севєродонецьк)

SPECIAL THEMATIC ISSUE
HIGHER EDUCATION OF UKRAINE
IN THE CONTEXT OF INTEGRATION
TO THE EUROPEAN EDUCATIONAL
SPACE

No. 6, Book 2, Volume III (81), 2018

Thematic sections of the issue:

The Bologna process and prospects of higher
education in Ukraine, Europe and the world

Management for the quality of education:
experience and innovations

Philosophy and Psychology of Education

Psychological, educational and organizational
conditions for the implementation

Modern means of training and education:
problems of implementation and
standardization

Psychological aspects of the educational
process

Socio-psychological aspects of the
educational affairs and the humanities

ISSN 2309-7744

Subscription index
23974

PRINCIPAL

of SCHOOL
LICEUM
GYMNASIUM

All Ukrainian
scientific journal &
practical reviewed

FOUNDERS:

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE
OF UKRAINE
INSTITUTE OF PEDAGOGIES NAPS OF
UKRAINE
M.P. DRAGOMANOV NATIONAL
PEDAGOGICAL UNIVERSITY
G.S. KOSTJUK INSTITUTE OF
PSYCHOLOGY NAPS OF UKRAINE
CIVIC ORGANIZATION "NICOLA
PROGOV CENTER OF CONTRIBUTION
TO SOCIAL DEVELOPMENT"

ISSN 2309-7744

Key title: Direktor školi, liceu, gimnazii.
Abbreviated key title: Dir.šk.liceu gimn.

2018

No6

Certificate on State Registration of printing
mass information medium
Rang KB № 20652 – 10472 ПП
From 31.03.2014

**Subscription index
23974**

SCIENTIFIC PROFESSIONAL EDITION
ON PEDAGOGICAL, PSYCHOLOGICAL,
AND PHILOSOPHICAL SCIENCES

THEY WORKED ON EDITION:

Chief and Scientific

Oľha VYHOVSKA

Annotations in English

Natalya KASHUBA

Proof-readers

Natalya VASILENKO

Oľha VYHOVSKA

Bibliographic editor

Natalya TARASOVA

Makeup

Dmytro MYRONENKO

Accountable Editor

Oľha VYHOVSKA

ПОНОМАРЕНКО Т.О.,

доктор педагогічних наук, професор,
кафедра дошкільної освіти,
Педагогічний інститут Київського
університету імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

НИКОЛАЄСКУ І.О.,

доктор педагогічних наук,
т. в. о. завідувача кафедри
дошкільної освіти,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
м. Черкаси, Україна

УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ ДО РОЗРОБКИ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті визначено актуальність проблеми управління освітньою діяльністю як умови досягнення високого рівня якості освіти. Окреслено її теоретичні засади. Розкрито сутність та особливості спеціально розробленої програми навчальної дисципліни як складової планувального етапу процесу управління формуванням готовності майбутніх докторів філософії до розробки освітніх програм для дошкільників в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Ключові слова: управління, педагогічний менеджмент, якість освіти, майбутні доктори філософії з дошкільної освіти, програма навчальної дисципліни, освітня програма для дітей дошкільного віку.

В статье определена актуальность проблемы управления образовательной деятельностью как условия достижения высокого уровня качества образования. Очерчены ее теоретические основы. Раскрыта сущность и особенности специально разработанной программы учебной дисциплины как составляющей этапа планирования процесса управления формированием готовности будущих докторов философии к разработке образовательных программ для дошкольников в условиях педагогического учреждения высшего образования.

Ключевые слова: *управление, педагогический менеджмент, качество образования, будуще доктора философии в области дошкольного образования, программа учебной дисциплины, образовательная программа для детей дошкольного возраста.*

The urgency of the problem of management of educational activity as a condition for achieving a high level of education quality is determined in the article. Its theoretical fundamentals are outlined. The essence and peculiarities of the specially elaborated syllabus program "Formation of Readiness for the Development of Educational Programs for Preschool Children" as part of the stage of the planning process of management of the formation of the defined readiness of future Doctors of Philosophy of preschool education in the conditions of a pedagogical institution of higher education are revealed. The aim, the tasks of the above discipline are characterized, the abilities, which should be formed in the future Doctors of Philosophy as the result of its study, are defined. The essence of the four content modules of the discipline ("Theoretical and methodological principles of development of educational programs for preschool children", "History of elaboration and characterization of educational programs for preschool children", "Elaboration and characterization of educational programs for preschoolers at the beginning of the XXI millennium", "Development, approval and implementation of educational programs for preschool children") and the content of the indicated modules are determined.

Key words: *management, pedagogical management, quality of education, future doctors of philosophy of preschool education, program of educational discipline, educational program for preschool children.*

Постановка проблеми. Якість освіти визнається однією з найважливіших характеристик рівня розвитку соціуму, значущим педагогічним феноменом, що свідчить про сучасне соціальне замовлення на формування всебічно та гармонійно розвинутої, соціально компетентної особистості. Модернізація сучасної вітчизняної системи освіти спрямована на забезпечення її якості відповідно до нових досягнень науки, культури й соціальної практики. Якість освіти визначається національним пріоритетом і передумовою безпеки держави.

Доведено, що якість освіти зумовлює рівень розвитку особистості. Досягнення високого рівня якості освіти можливе лише за умови ефективного управління освітньою діяльністю (М. Поташник [8], В. Симонов [7], В.

Третьяков [9], Т. Шамова [9] та ін.). При цьому слід зосередити увагу на тому (В. Симонов) [7], що педагогічний менеджмент як соціальна діяльнісна система об'єднує в собі такі структурно-функціональні компоненти й системоутворювальні чинники: мета діяльності (запланований, очікуваний результат); суб'єкт діяльності (керівник, його замісники, викладачі тощо); об'єкт діяльності (він же другий суб'єкт) – виконавець розпоряджень керівника (студенти, слухачі, викладачі та ін.); зміст діяльності (навчальна, управлінська тощо); способи діяльності (методи, принципи, стиль взаємодії викладача з тими, хто навчається, керівника з педагогами, студентами тощо).

Зміст управлінської діяльності, як компонента педагогічного менеджменту, становить циклічне відтворення управлінських функцій (організації, планування, керування (координації й стимулювання), контролю). Саме при плануванні освітнього процесу для теоретико-методологічної й практичної підготовки здобувачів освітнього ступеня «доктор філософії» (спеціальність 012 «Дошкільна освіта») було розроблено програму навчальної дисципліни «Формування готовності до розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку» як складової планувального етапу процесу управління формуванням означеної готовності майбутніх докторів філософії в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Оскільки базову сутність педагогічного менеджменту становить циклічне відтворення управлінських функцій (організації, планування, керування (координації й стимулювання), контролю), то про сформованість професійного досвіду фахівців в теорії й практиці педагогічного менеджменту має свідчити здатність до реалізації його організаційно-мотиваційного, планувального, координаційно-стимулювального, контрольо-оцінювального етапів. При цьому саме на другому планувальному етапі застосування педагогічного менеджменту здійснюється планування освітнього процесу, аналіз, розробка, впровадження його програмного забезпечення.

Водночас результати аналізу широкої педагогічної практики свідчать, що фахівці дошкільної освіти нерідко дезорієнтовані в цінностях різних програм. Їхній вибір часто є випадковим, формальним, не враховує специфіку закладу дошкільної освіти, педагогічного колективу. Вони не в змозі визначити причин вибору програми, на основі якої працює заклад дошкільної освіти. Спостерігаються випадки формального перенесення певної програми в наявний освітній процес, що негативно впливає на ефективність освітнього процесу, розвиток дошкільників.

Фахівці дошкільної освіти обізнані лише з деякими вітчизняними програмами в галузі дошкільної освіти. Не завжди простежується орієнтація на Базовий компонент дошкільної освіти. Спостерігається недостатня поінформованість щодо зарубіжного програмного забезпечення освіти дітей дошкіль-

ного віку. Установка на використання такого матеріалу, його окремих елементів часто відсутня.

Більшість фахівців упевнені, що поліпрограманість дошкільної освіти є умовою більш ефективного розвитку дошкільників. Педагоги усвідомлюють, що заклад дошкільної освіти має право самостійно обирати програму з комплексу варіативних, розробляти авторські програми. Разом з тим зазначений аспект управлінсько-педагогічної діяльності в їхній освітній практиці залишається не завжди реалізованим.

Отже, проблема управління формуванням готовності майбутніх докторів філософії в галузі дошкільної освіти до розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку є важливою, актуальною.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Результати аналізу теоретичних засад дослідження дозволяють констатувати глибокий інтерес до вивчення проблем педагогіки вищої школи, зокрема організації освітнього процесу в закладі вищої освіти (А. Алексюк, С. Архангельський; В. Беспалько, А. Вербицький, В. Галузинський, О. Глузман, С. Савченко, М. Сметанський, Д. Чернілевський), професійно-педагогічної підготовки управлінців для різних рівнів неперервної освіти в Україні (Г. Загорченна, Ю. Манилюк, Т. Пономаренко, Р. Шаповал).

Значна кількість публікацій присвячена проблемам педагогічного менеджменту (В. Бондар, Г. Єльнікова, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, В. Крижко, В. Луговий, Є. Хриков). Дослідження сутності й особливостей управління діяльністю закладів вищої освіти відображено в роботах І. Доброскок, Г. Єльнікової, Є. Піменова, О. Портної, О. Рєви. Вітчизняними й зарубіжними вченими визначено основні шляхи підвищення ефективності управління закладами вищої освіти (А. Балакіна, Ю. Беляєв, М. Бородин, Т. Волобуєва), окреслено нові підходи щодо модернізації управління (В. Бруєва, М. Вієвська, В. Мороз). Дослідженню моніторингу як складової системи управління якістю вищої освіти присвячено дослідження О. Бабкіної, яка окреслила проблему якості вищої освіти в Україні в контексті Болонських реформ. Системі оцінки якості освіти присвячено монографічне дослідження В. Болотова, Н. Єфремової.

Приділено увагу окремим аспектам вивчення проблеми управлінської діяльності в галузі управління дошкільною освітою (Л. Артемова, А. Богущ, Н. Гавриш, Н. Денисенко, О. Кононко, К. Крутій, Ю. Манилюк, В. Петровський, Т. Піроженко, Л. Поздняк, Р. Стеркіна);

Таким чином, результати аналізу теорії й практики проблеми управління формуванням готовності майбутніх докторів філософії з дошкільної освіти до розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку засвідчують наявність наукової бази щодо можливості її вирішення.

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

Мета статті полягає у висвітленні сутності та особливостей спеціально розробленої програми навчальної дисципліни як складової планувального етапу процесу управління формуванням готовності майбутніх докторів філософії до розробки освітніх програм для дошкільників в умовах педагогічного закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. При розробці програми навчальної дисципліни «Формування готовності до розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку» метою її актуалізації визначено формування готовності майбутніх докторів філософії з дошкільної освіти до розробки освітніх програм для дошкільників. Завданнями дисципліни окреслено такі: розширення знань майбутніх докторів філософії з дошкільної освіти про теоретико-методологічні засади розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку, історію їх створення та сутність, особливості розробки, затвердження й впровадження програм в освітній процес закладів дошкільної освіти; формування в майбутніх докторів філософії вміння здійснювати аналіз програмних документів в галузі дошкільної освіти; розробляти й впроваджувати програми для дошкільників в освітню практику.

Результатом вивчення майбутніми докторами означеної дисципліни передбачено формовання таких здатностей: діяти соціально відповідально, генерувати нові ідеї, проявляти лідерський потенціал; здійснювати компаративний аналіз програмних документів в галузі дошкільної освіти в контексті вітчизняного та зарубіжного теоретико-методологічного досвіду; розробляти освітні парціальні програми для дітей дошкільного віку; впроваджувати програми в освітній процес закладу дошкільної освіти; реалізувати стандарт дошкільної освіти, забезпечувати якість освіти дітей дошкільного віку на засадах впровадження програм в освітню практику; актуалізувати інтелектуальну активність, інтуїцію, гнучкість, оригінальність, об'єктивність, критичність мислення, операції аналізу, синтезу, співставлення, порівняння для вирішення дослідницьких завдань в галузі освіти дітей дошкільного віку.

В структуру дисципліни включено чотири змістові модулі. В перший змістовий модуль «Теоретико-методологічні засади розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку» увійшло три теми. При вивченні першої теми «Розробка й реалізація програм для дошкільників як умова якості дошкільної освіти» передбачається усвідомлення майбутніми докторами філософії: сутності поняття «освітня програма для дітей дошкільного віку»; особливостей розробки програмного забезпечення освітнього процесу в закладі дошкільної освіти як результату реалізації організаційної управлінської функції; науково-методичних засад розробки освітніх програм для дітей дошкільного віку (багатовіковий практичний досвід виховання дошкільників, актуалізований в народній педагогіці; світові, вітчизняні історичні надбання в галузі освіти дітей

дошкільного віку; філософські, суспільствознавчі, психолого-педагогічні наукові доробки; чинна світова й вітчизняна теорія й практика освіти дітей дошкільного віку; результати спеціально організованих психолого-педагогічних досліджень; інноваційні досягнення в галузі теорії та практики дошкільної освіти; сучасні суспільні вимоги до програмних документів).

Вивчення означеної теми також дозволить майбутнім докторам філософії поглибити, розширити, узагальнити знання щодо гуманістичної спрямованості освітніх програм для дітей дошкільного віку; Базового компоненту дошкільної освіти в Україні як основи для створення сучасних освітніх програм для дошкільників; інваріантної складової й варіативного компоненту комплексних освітніх програм для дітей дошкільного віку та усвідомити зумовленість змісту освітніх програм необхідністю: забезпечення наступності між ланками освіти в умовах освітньої реформи «Нова українська школа» (НУШ й гармонійного розвитку особистості дитини як основи успіху шкільного та дорослого життя.

У межах другої теми «Нормативно-правові засади розроблення, затвердження, впровадження програм для дітей дошкільного віку» передбачається засвоєння майбутніми докторами філософії нормативно-правових основ розроблення, затвердження, впровадження освітніх програм для дошкільників представлених в Законах України «Про освіту» (Закон від 05.09.2017 р. № 2145-VIII); «Про дошкільну освіту» (зі змінами); Указі Президента України «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки» від 13.10.2015 № 580/2015; Базовому компоненті дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти України); Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді (затверджено наказом МОН України від 16.06.2015 № 641); чинному Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання й навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України; інструктивно-методичному листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про розроблення програм для дошкільної освіти» № 1/9-152 від 28 лютого 2013 р.

Вивчення третьої теми «Розробка й впровадження освітніх програм нового покоління для дітей дошкільного віку» спрямоване на засвоєння інформації про відродження й розбудову національної системи освіти; значення й сутність гуманізації, деідеологізації дошкільної освіти; визнання пріоритету загальнолюдських цінностей, самоцінності дошкільного дитинства.

Також визначена важливість усвідомлення майбутніми докторами значення й сутності поліпрограмотності, варіативності програмного забезпечення сучасної дошкільної освіти, визнання необхідності розробки варіативних, пов'язаних з регіональною специфікою, типом закладів дошкільної освіти, динамічних, соціально зорієнтованих програм, що системно оновлюються й

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

ґрунтуються на досягненнях світової й вітчизняної освітньої науки й практики та поступового, контрольованого науковими дослідженнями переходу від централізованого програмного забезпечення освітнього процесу до використання гнучкого програмного забезпечення.

У другий змістовий модуль «Історія створення й характеристика освітніх програм для дітей дошкільного віку» увійшло також три теми.

Вивчення першої теми «Історія створення й характеристика освітніх програм для дошкільників в радянський період розвитку вітчизняного суспільства» спрямоване на засвоєння сутності й особливостей реалізації інструкції по веденню осередка й дитячого садка (1919 р.); «Програми навичок» (1928 р.); програми для дитячого садка (книга Є. Тихеевої; 1929 р.); проекту програми для дитячого садка (1932 р.); «Програми виховання» (1934 р.); «Керівництва для вихователя дитячого садка» (1938 р.); «Керівництва для вихователя дитячого садка» (1946 р.; 1953 р.); «Програми виховання в дитячому садку» (1962 р.–1982 р.; дев'ять видань з деякими змінами).

Засвоєння змісту теми «Типова програма виховання й навчання у дитячому садку» (за ред. Р. Курбатової, М. Поддьякова; 1984 р.) зумовлюється необхідністю отримання майбутніми докторами знань стосовно особливостей виховання й навчання дітей дошкільного віку на підставі єдиної типової програми; значення типової програми як основи для розробки програмно-методичних документів дошкільної освіти в союзних республіках СРСР, як підґрунтя для актуалізації навчально-дисциплінарного підходу до виховання дітей дошкільного віку.

Опрацювання теми «Історія створення й характеристика освітніх програм для дошкільників у період утворення й розбудови незалежної Української держави» спрямовано на засвоєння сутності й особливостей реалізації програм: виховання дітей дошкільного віку «Малюток» (1991 р.); розвитку дітей від двох до семи років «Дитина в дошкільні роки» (1991 р.); розвитку, навчання й виховання дітей віку немовляти та переддошкільного віку «Малюточко» (як складова частина програми «Дитина в дошкільні роки»; 1991 р.); виховання й навчання дітей дошкільного віку «Дитина» (1992 р.); програми виховання й навчання дітей від трьох до семи років «Дитина» (оновлений варіант; 2003 р.); «Створення умов природного розвитку дітей у системі дошкільного виховання» (Л. Блудова); з валеології «На варті здоров'я малюків» (Н. Денисенко, Л. Мельник; 1998 р.); розвитку українського мовлення дітей з елементами французької мови для дошкільних закладів з російськомовним режимом «Розцвітай же, слово» (Л. Биваліна; 2000 р.); формування здорового способу життя (Л. Калуська); «Екологічний дошкільний заклад» (1997 р.); Базової програми розвитку дітей дошкільного віку (автор. колектив; наук. кер. О. Кононко; 1999 р.).

Важливе значення також має вивчення майбутніми докторами змісту третього змістового модулю «Створення й характеристика освітніх програм для дошкільників на початку XXI тисячоліття» для розуміння сутності програм означеного періоду, набування практичного досвіду їх реалізації в практиці дошкільної освіти.

Так, у процесі вивчення теми «Сучасні вітчизняні комплексні освітні програми для дітей дошкільного віку» передбачається розширення, поглиблення, узагальнення знань щодо сутності й отримання практичного досвіду застосування таких програм: «Дитина» (автор. колектив; наук. ред. Г. Беленька, М. Машовець; 2016 р.); «Впевнений старт» (Н. Гавриш, Т. Панасюк, Т. Піроженко, О. Rogozянський, О. Хартман, А. Шевчук; 2017 р.); «Я у світі». Від народження до трьох років (автор. колектив; наук. кер. О. Кононко; 2014 р.); «Я у світі». Від трьох до шести (семи) років (автор. колектив; наук. кер. О. Кононко; 2014 р.); розвитку дітей від пренатального періоду до трьох років «Оберіг» (автор. колектив; наук. кер. А. Богуш; 2014 р.); «Світ дитинства» (автор. колектив; наук. кер. А. Богуш; 2015 р.); «Дитина в дошкільні роки» (автор. колектив; наук. кер. К. Крутій; 2016 р.); «Українське дошкільля» (О. Білан; 2017 р.); «Стежина» для закладів дошкільної освіти, що працюють за Вальдорфською педагогікою (А. Гончаренко, Н. Дятленко; 2014 р.); розвитку, навчання і виховання дітей раннього віку «Соняшник» (Л. Калуська; 2014 р.); розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку «Соняшник» (Л. Калуська; 2014 р.).

Передбачається, що засвоєння змісту теми «Сучасні вітчизняні парціальні освітні програми для дітей дошкільного віку» сприятиме розумінню сутності й набуванню практичного досвіду впровадження в освітній процес закладу дошкільної освіти таких програм: національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку «Україна – моя Батьківщина» (О. Каплуновська, І. Кичата, Ю. Палець; наук. ред. О. Рейпольська; 2016 р.); «Навчання дітей української мови в дошкільних навчальних закладах національних спільнот» (А. Богуш; 2016 р.); з розвитку соціальних навичок ефективної взаємодії дітей від 4 до 6-7 років «Вчимося жити разом» (Т. Піроженко, О. Хартман; 2016 р.); з морального виховання дітей дошкільного віку «Скарбниця моралі» (Л. Лохвицька; 2016 р.); з фізичного виховання дітей раннього та дошкільного віку «Казкова фізкультура» (М. Єфименко; 2014); з фізкультурно-корекційної роботи «Горизонтальний пластичний балет (пластик-шоу)» (М. Єфименко, Ю. Мельниченко; 2014 р.); з основ здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей дошкільного віку «Про себе треба знати, про себе треба дбати» (Л. Лохвицька; 2014 р.); з фізичного виховання дітей старшого дошкільного віку «Юний легкоатлет» (І. Масляк, Н. Кулик; 2016 р.); «Настільний теніс» (О. Авраменко, В. Дроздюк, Г. Коваленко, Н. Якименко; 2015 р.); «Шкіряний м'яч» (Н. Дяконова, В. Дроздюк, Г. Коваленко, Н. Якименко; 2015 р.); «Англійська мова

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

для дітей дошкільного віку (І. Кулікова, Т. Шкваріна; 2015 р.); розвитку гагаузького мовлення дітей старшого дошкільного віку «Скарбниця гагаузького мовлення, мови моїх батьків» (Т. Бучацька, Р. Кочмар; 2015 р.); «Мудрі шахи» (В. Семизорова, О. Духновська, Л. Пащенко; 2015 р.); «Цікаві шашки» (В. Семизорова, О. Романюк, Г. Дульська; 2015 р.); з формування основ комп'ютерної грамотності у дітей старшого дошкільного віку «Смайлик» (І. Резніченко); оздоровчо-освітньої роботи з дітьми старшого дошкільного віку «Веселкова музикотерапія» (І. Малашевська, С. Демидова; 2015 р.); з організації театралізованої діяльності в дошкільному навчальному закладі «Грайлик» (О. Березіна, О. Гніровська, Т. Линник; 2014 р.); художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості» (Р. Борщ, Д. Самойлик; 2013 р.); «Дитяча хореографія» (А. Шевчук; 2016 р.); формування основ безпечної поведінки дітей дошкільного віку під час дорожнього руху «Дитина у світі дорожнього руху» (О. Тимовський, І. Репік; 2016 р.).

Опрацювання сутності теми «Сучасні вітчизняні освітні програми для дітей з особливими потребами» зумовлюватиме вивчення змісту й формування практичного досвіду реалізації програм: розвитку дошкільників з аутизмом «Розквіт» (автор. кол.; наук. кер. Т. Скрипник); розвитку дошкільників із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко» (автор. кол.; заг. ред. Т. Сак); ознайомлення з навколишнім середовищем «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (О. Блеч); з сенсорного виховання «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (С. Трикоз); розвитку дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю: «Образотворча діяльність» (С. Трикоз), «Музичне виховання» (О. Василевська та ін.), «Фізичне виховання» (І. Бобренко); «Фізичне виховання і основи здоров'я» (І. Гладченко), «Довкілля і розвиток мовлення» (А. Міненко, О. Мякушко), «Формування соціальних навичок» (А. Висоцька); з трудового виховання «Зміст корекційно-спрямованого навчання і виховання розумово відсталих дітей у спеціальних дошкільних закладах» (О. Чеботарьова); розвитку дітей дошкільного віку з порушеннями опорно-рухового апарату (автор. колектив; наук. кер. М. Єфименко); розвитку глухих дітей дошкільного віку (С. Губар, О. Круглик, К. Луцько, О. Мартинчук, К. Скуйбіда, С. Хіміч); розвитку дошкільників зі зниженим слухом «Стежки у світ» (В. Жук, С. Литовченко, Н. Максименко); розвитку дітей сліпих та зі зниженим зором від народження до 6 років (Л. Вавіна, В. Бутенко, Бутенко, І. Гудим); розвитку дітей з важкими порушеннями зору від 3 до 6 років (В. Бутенко, Л. Вавіна, І. Гудим); ранньої допомоги дітям сліпим та зі зниженим зором від народження до 3-х років (В. Бутенко, А. Лагута, О. Потамошнева, Н. Смольнякова); «Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку

із загальним недорозвитком мовлення» (Л. Трофименко).

На засадах ознайомлення майбутніх докторів зі змістом теми «Зарубіжні освітні програми для дітей дошкільного віку» передбачається поглиблення теоретичного й практичного досвіду щодо впровадження означених програм в сучасну вітчизняну практику дошкільної освіти. Для цього передбачається опрацювання програм: «Педагогіка М. Монтесорі»; «Вальдорфський дитячий садок»; «Пілотна школа»; «Крок за кроком» (step by step); ранньої соціалізації дітей «Зелені дверцята»; з екологічної освіти дошкільників (П. Б. Коркоран, Е. Сіверз; США) та «Світло життя» (Д. Фрідман, М. О'Коннор); формування в дітей старшого дошкільного віку соціальної та фінансової грамотності «Афлатот» тощо.

До четвертого змістового модулю «Розробка, затвердження й упровадження освітніх програм для дітей дошкільного віку» було включено лише дві, проте дуже актуальні теми. Так, вивчення першої теми модуля «Розробка й затвердження освітніх програм для дітей дошкільного віку» спрямоване на одержання майбутніми докторами теоретичного й практичного досвіду щодо розробки парціальних програм на засадах загальнонаукових (актуальності, науковості, доступності та відповідності програмового матеріалу віковим особливостям розвитку дітей, послідовності, систематичності, концентричності тощо) й специфічних принципів (відповідності світському й гуманістичному характеру освіти; єдності розвивальних, виховних, навчальних цілей і завдань дошкільної освіти; доцільного поєднання наукової обґрунтованості й можливості практичного застосування; особистісно орієнтованої взаємодії дорослих і дітей; раціонального співвіднесення організованої й самостійної, вільної діяльності в дитячому бутті; врахування провідних видів діяльності дітей; забезпечення індивідуального та диференційованого підходів в освітній роботі з дітьми; інтеграції змісту, форм, методів, засобів розвитку, виховання і навчання дошкільників тощо) та засвоєння складових структури освітніх програм для дошкільників.

Також у межах означеної теми майбутнім докторам філософії необхідно отримати знання про особливості затвердження Міністерством освіти і науки України освітніх програм для дошкільників; схвалення програм комісією з дошкільної педагогіки та психології Науково-методичної ради з питань освіти МОН України; грифування освітніх програм для дітей дошкільного віку та їх використання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.

Засвоєння матеріалу останньої теми четвертого змістового модуля «Упровадження програм для дошкільників в освітню практику закладу дошкільної освіти» сприятиме усвідомленню майбутніми докторами інформації, що стосується особливостей впровадження загальноукраїнських, регіональних, локальних програм на рівні всієї України, регіону та окремого ЗДО;

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

вибору освітніх програм педагогічними колективами закладів дошкільної освіти та їх упровадження в їх освітній процес; можливих порушень прав закладів дошкільної освіти у виборі програмного забезпечення освітнього процесу.

Також вивчення означеної теми спрямоване на вдосконалення теоретичного й практичного досвіду майбутніх докторів щодо аналізу програмних матеріалів за певними показниками (теоретичні основи (концептуальні положення); завдання розвитку, виховання й навчання дітей дошкільного віку; принципи побудови; структура, характеристика основних компонентів; методичне забезпечення, його властивості; особливості програми; суб'єктивна оцінка переваг і спірних позицій; вид закладу, якому може бути рекомендована програма; прогноз можливих утруднень для педагогічного колективу під час реалізації; зміст професійної підготовки педагогів до роботи за програмою); усвідомлення основних напрямків роботи за різними програмами; розуміння відмінностей в теоретичних основах і технологічних особливостях програм; прогнозування шляхів їх включення в діяльність певних закладів дошкільної освіти; вибору та впровадження в практику дошкільної освіти.

Висновки. Таким чином, визначено актуальність проблеми управління формуванням готовності майбутніх докторів філософії до розробки освітніх програм для дошкільників в умовах педагогічного закладу вищої освіти, окреслено її теоретичні засади, розроблено програму навчальної дисципліни як одну із складових планувального етапу процесу управління формуванням готовності майбутніх докторів філософії до розробки освітніх програм для дошкільників. Подальших наукових розвідок потребує створення й використання науково-методичного супроводу формування досліджуваної готовності в контексті професійної підготовки майбутніх докторів філософії з дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Дитина : освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт. кол. А. Г. Бєленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред. А. Г. Бєленька, М. А. Машовець. – Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 304 с.
2. Низковська О. Новинки програмно-методичного забезпечення змісту дошкільної освіти / О. Низковська // Дошкільне виховання. – 2017. – № 2. – С. 10–15.
3. Пономаренко Т. О. Теоретичні засади культуровідповідного управління дошкільною освітою : монографія / Тетяна Олександрівна Пономаренко ; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2008. – С. 73–107.

4. Пономаренко Т. О. Теорія і методика формування управлінської культури керівників дошкільної освіти: монографія / Тетяна Олександрівна Пономаренко. – Суми : Вінниченко М. Д., 2017. – С. 42–61.
5. Про особливості організації діяльності закладів дошкільної освіти у 2018-2019 навчальному році: Лист Міністерства освіти і науки України № 1/9-386 від 13.06.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com/search?q>
6. Про розроблення програм для дошкільної освіти: Інструктивно-методичний лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1/9-152 від 28.02. 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.google.com/search?q>
7. Симонов В. П. Педагогический менеджмент: Ноу-хау в образовании : учеб. пособие / В. П. Симонов. – М. : Высш. образование, 2007. – 357 с.
8. Управление качеством образования: практикоориентированная монография и методическое пособие / под ред. М. М. Поташника. – М. : Пед. о-во России, 2000. – 448 с.
9. Шамова Т. И. Управление образовательными системами : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Т. И. Шамова, П. И. Третьяков, Н. П. Капустин ; под ред. Т. И. Шамовой. – М. : ВЛАДОС, 2001. – 320 с.
10. Шатня Н. Залучаємо педагогів до розроблення програми розвитку ДНЗ / Н. Шатня, О. Бороздіна // Вихователь-методист дошкільного закладу. 2015. – № 5. – С. 25–32.

Transliteration of References:

1. Dytyna : osvithnia prohrama dlia ditei vid dvokh do semy rokiv / nauk. ker. proektu V. O. Ohneviuk ; avt. kol. A. H. Bieliienka, O. L. Bohinich, N. I. Bohdanets-Biloskalenko [ta in.]; nauk. red. A. H. Bieliienka, M. A. Mashovets. – Kyiv, un-t im. V. Hrinchenka, 2016. – 304 s.
2. Nyzkovska O. Novynky prohramno-metodychnoho zabezpechennia zmistu doshkilnoi osvity / O. Nyzkovska // Doshkilne vykhovannia. – 2017. – № 2. – S. 10–15.
3. Ponomarenko T. O. Teoretychni zasady kulturovidpovidnogo upravlinnia doshkilnoi osvitoiu : monohrafiia / Tetiana Oleksandrivna Ponomarenko ; Derzh. zakl. «Luhan. nats. un-t imeni Tarasa Shevchenka». – Luhansk : Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2008. – S. 73–107.
4. Ponomarenko T. O. Teoriia i metodyka formuvannia upravlinskoï kultury kerivnykiv doshkilnoi osvity: monohrafiia / Tetiana Oleksandrivna Ponomarenko. – Sumy : Vinnychenko M. D., 2017. – S. 42–61.
5. Pro osoblyvosti orhanizatsii diialnosti zakladiv doshkilnoi osvity u 2018-2019 navchalnomu rotsi: Lyst Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 1/9-386 vid 13.06.2018 r. <https://www.google.com/search?q>

Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору

6. Pro rozroblennia prohram dlia doshkilnoi osvity: Instruktyvno-metodychnyi lyst Ministerstva osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy № 1/9-152 vid 28.02. 2013 r. <https://www.google.com/search?q>
7. Symonov V. P. Pedahohycheskyi menedzhment: Nou-khau v obrazovannyi : ucheb. posobyе / V. P. Symonov. – M. : Vyssh. obrazovanye, 2007. – 357 s.
8. Upravlenye kachestvom obrazovanyia : praktykooryentirovannaia monohrafiya y metodycheskoe posobyе / pod red. M. M. Potashnyka. – M. : Ped. o-vo Rossyy, 2000. – 448 s.
9. Shamova T. Y. Upravlenye obrazovatelnyimi systemamy : ucheb. posobyе dlia studentov vyssh. ucheb. zavedenyi / T. Y. Shamova, P. Y. Tretiakov, N. P. Kapustyn ; pod red. T. Y. Shamovoi. – M. : VLADOS, 2001. – 320 s.
10. Shatnia N. Zaluchaiemo pedahohiv do rozroblennia prohramy rozvytku DNZ / N. Shatnia, O. Borozdina // Vykhovatel-metodyst doshkilnoho zakladu. 2015. - № 5. – S. 25–32.

PONOMARENKO T. O., Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Department of Preschool Education, Pedagogical Institute of Boris Grinchenko University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

NIKOLAISKO I.O., Doctor of Pedagogical Sciences, Head of the Department of Preschool Education, Cherkasy National University named after Bogdan Khmelnytsky, Cherkassy, Ukraine

ponomarenko.tet5@gmail.com

MANAGING THE FORMATION OF THE READINESS OF FUTURE DOCTORS OF PHILOSOPHY FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL PROGRAMS FOR PRESCHOOL CHILDREN